

KLAIPĖDOS „GILIJOS“ PRADINĖ MOKYKA

Autorius, kvalifikacinė kategorija	Dalia Ruškienė, pradinio ugdymo mokytoja metodininkė
Pavadinimas	„Projektų įtaka mokinių mokymosi motyvacijai skatinti“
Dalykas arba sritis	Lietuvių kalba, skaitymas
Geros mokyklos koncepcijos veiksnys, su kuriuo siejama metodinė rekomendacija (tinkamą palikti)	Ugdymo ir ugdymo(si) aplinka.
Adresatas (kam skirta, tinkamą palikti)	Pradinio ugdymo pedagogams
Mokiniai (nurodyti), kuriems gali būti taikoma, aprašyta metodinė rekomendacija	1-4 klasių mokiniams
Sąsajos su projektu „Kokybės krepšelis“	Parengta asmenine iniciatyva, įgyvendinant idėją, kilusią dalyvaujant projekte
Sukūrimo data	2021 m. spalio-lapkričio mėn.

Anotacija. Skaitymo gebėjimai yra vienas iš pagrindinių gebėjimų, lemiančių mokymosi sėkmę mokykloje ir tolimesniame žmogaus gyvenime. Skaitymo problemomis besidomėję pedagogai ir psichologai teigia, jog skaitymas yra sudėtingas psichofiziologinis procesas. Nekyla abejonių, kad raštingumui labai svarbus skaitymo mokymas, nes skaitydamas mokinys suvokia teksto, sakinių, žodžių prasmę, randa ryšį tarp žodžio ir asmeninės patirties, sieja jau turimas žinias su naujomis, mokosi mąstyti. Skaitymas – tai prasminio turinio priskyrimas rašto kalbai. Kuo geriau suprantamas tekstas, tuo geresnis skaitymas. Nuo skaitymo gebėjimų priklauso moksleivių mokymosi motyvacija, sėkmė ir savijauta įvairių mokomųjų dalykų pamokose.

Motyvacija – sudėtingas ir daugialypis konstruktas. Nesvarbu, kiek dėmesingai mokinys stebi modeliuojamą veiklą ir ją įsimena, kokie jo gabumai atkartoti veiklą, jis to nedarys, jei neturės pakankamo stimulo. Skaitymo motyvacija labai reikšmingas faktorius, lemiantis mokinių akademinis gebėjimus. Mokant ir mokantis suprasti skaitomą tekstą turėtų dominuoti šiuolaikinės strategijos, skatinančios mokinio mąstymą, kūrybiškumą ir bendradarbiavimą.

Tikslas - Mokinių individualių skaitymo įgūdžių tobulinimas ir skaitymo motyvacijos skatinimas per įvairias netradicines veiklas: klausant, skaitant, kuriant, žaidžiant, diskutuojant.

Rekomenduojama organizuoti skaitymo valandėles lietuvių kalbos pamokos pradžioje, pertraukų metu, užklasiniam skaitymui, skaitymo projektams.

Aktyvaus skaitymo skatinimo būdai:

1. Literatūrinės valandėlės „Siūlau perskaityti“.

Mokiniai dažnai susiduria su knygos pasirinkimo problema. Netinkamai pasirinkę pirmąsias skaitomas knygas pradinėse klasėse, mokiniai neretai visai praranda norą skaityti. Vienas iš pagrindinių šiuolaikinio asmens gebėjimų yra gebėjimas kritiškai mąstyti ir gebėti pasirinkti tinkamą informaciją. Kritinio mąstymo ugdymas gali būti pritaikomas ir renkantis knygą. Svarbu mokiniams pristatyti knygos pasirinkimo kriterijus bei galimybes, supažindinti juos su literatūros įvairove. Serijos „TAIP!“ lietuvių kalbos vadovėlyje 3 klasei, 3 dalyje mokiniams yra pateikiami patarimai „Kaip pasirinkti įdomią knygą?“

Kaip pasirinkti knygą?

1. Perskaityk knygos pavadinimą – sužinosi, apie ką bus rašoma.
2. Perskaityk knygos autoriaus vardą ir pavardę. Pagalvok, gal jau esi šio autoriaus knygų skaitęs.
3. Knygą pavartyk, paskaitinėk, apžiūrėk iliustracijas – įsivaizduosi kūrinio veikėjus, kas jiems nutiks, kur ir kada vyks veiksmas.
4. Perskaityk anotaciją – trumpą knygos turinio pristatymą. Ją rasi knygos pradžioje arba pabaigoje.
5. Nuspręsk, ar norėtum šią knygą skaityti.

Taip pat ne mažiau svarbi detalė taikant klasės skaitymo (dalijimosi patirtimi) strategiją, yra knygos pristatymai, rengiami klasėje. Knygų pristatymas klasėje motyvuoja ir sudomina vaikus naujomis knygomis. Svarbu mokiniams pabrėžti, kad aktyvaus skaitymo mokomės ne tik patys skaitydami, bet ir dalydamiesi su kitais tuo, ką perskaitėme, sužinojome, patyrėme.

Knygos pristatymo kriterijai:

- ▶ „Šioje knygoje pasakojama apie...“
- ▶ „Šią knygą pasirinkau, nes...“
- ▶ „Man atrodo, kad šioje knygoje svarbiausia...“
- ▶ „Man patiko ši knyga, nes...“
- ▶ „Labiausiai nustebino...“

2. Perskaitytos knygos „Dienoraštis“.

Pristatydami perskaitytą knygą mokiniai mokosi:

- nuosekliai dėstyti savo mintis,
- atkreipti dėmesį į svarbiausius aspektus, kaip autorius, pavadinimas, tema, pagrindinė mintis, veikėjų charakteriai,
- kodėl knygą siūlo perskaityti klasės draugams.

Pavyzdys: Klasėje turime priemonę „Keliauju po Lietuvą skaitydamas“. Perskaitęs knygą mokinys nuspalvina miestą žemėlapyje pagal perskaitytų puslapių skaičių.

3. Pertrauka su knyga

Skaitymas tylomis. Mokiniais leidžiama įsitaisyti kaip galima patogiau – galbūt kas nors mėgsta skaityti pasirėmęs į palangę ar atsukęs į langą, atsisėdęs ant žemės, kampe ar pan. Svarbu, kad skaitymas tylomis reiškia tylomis – niekas nekalba ir nekalbina kitų, nevaikšto po klasę ir iš jos neišeina.

Pavyzdys: numatėme skaitymo laiką 15 minučių; pildėme lentelę, kurioje mokiniai rašė, kiek puslapių pavyko perskaityti.

Vėliau galima surengti mini konferenciją, kurios metu mokiniai pasidalina įspūdžiais, ką sužinojo, išsiaiškino, kas buvo įdomu.

4. Vienos knygos skaitymo strategija.

Skatinant aktyvų skaitymą ir susidomėjimą knyga tikslinga yra panaudoti būdą, kuomet klasėje vienu metu yra skaitoma ta pati knyga. Tai leidžia sukurti skaitymo kontekstą, į kurį įtraukta visa klasė.

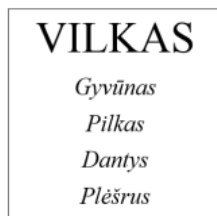
Toks kontekstas leidžia:

- dalintis įspūdžiais vieniems su kitais,
- keistis nuomonėmis,
- organizuoti įvairias su skaitymu susijusias veiklas.

Galima skaityti vieną knygą, kurią mokinys nešasi į namus. Išmokęs raiškiai perskaityti, kitą dieną pristato klasės draugams. Labiau tiktų 1-2 kl. mokinių raiškaus skaitymo ugdymui. Pristatant perskaitytas pasakas, gali būti naudojamas ir kitas aktyvų skaitymą skatinantis būdas. Tai būdas, kurio metu yra žaidžiamas stalo žaidimo, pritaikyto pagal perskaitytą pasaką, variantas. Žaidimas kiek panašus į „*Allias*”.

Žaidžiant tikslas yra paaiškinti žodį, nenaudojant savo paaiškinime kitų kortelėje nurodytų žodžių. Tuomet galima pasitelkti pasaką ir žodį paaiškinti taip, kad skaičiusieji pasaką suprastų, apie ką kalba.

Pavyzdys: pasirinkta pasaka „Raudonkepuraitė”. Taigi, pagal kortelės reikalavimus reikia paaiškinti žodį „vilkas”, nenaudojant žodžių: *gyvūnas, pilkas, dantys, plėšrus*.

3-4 klasių mokiniams skaitymas jau turėtų būti su užduotimi, t.y. nurodytas autorius, pavadinimas, detalės susijusios su knygos parašymu, glaustas turinys.

Pavyzdys: Advento laikotarpiui pasirinkome Alex T. Smith knygą „Kaip Vinstonas Kalėdas atnešė“, kurią skaitė mokinių tėveliai ar vyresni broliai ir sesės. Kiekvieną rytą klausėme po vieną skyrių, kartu analizavome iliustracijas, spėliojome, kas gali įvykti toliau, stengėmės analizuoti pagrindinio veikėjo jausmus ir elgesį. Vyravo puiki emocija bei noras sužinoti istorijos tęsinį bei pabaigą.

Šiam procesui taip pat svarbi aplinka: svarbu sukurti jaukią vietą, kurioje malonu būtų sėdėti ir klausytis skaitomos knygos. Priemonių tam reikia visai nedaug: pakanka eglutės, žvakių bei kilimo atsistėti, tačiau procesas iškart tampa jaukesnis ir be galo laukiamas vaikų.

5. Rašymo dirbtuvės.

Tikslas – motyvuoti mokinius ir teikti galimybes tinkamai, taisyklingai vartoti kalbą, plėtoti kalbos žinias, sieti jas su turima patirtimi.

6. **Dienoraštis, laiškas** – puikus būdas ne tik pažinti save, bet ir reikšti mintis bei jausmus rašytine kalba.

Pasak V. Plentaitės ir E. Marcelionienės (2009, 5), „geriausias pradinių klasių mokinio kalbinės ir literatūrinės kompetencijos pasiekimas – gebėjimas savarankiškai sukurti prasmingą tekstą atsižvelgiant į rašymo tikslą ir adresatą“. Siekiant, kad mokiniai įgytų šį gebėjimą, naudinga aktyvaus skaitymo proceso metu panaudoti laiško arba kūrybinio rašymo būdą. Jis gali būti panaudojamas skirtingai:

- rašyti laišką galima knygos veikėjui,
- autoriui,
- draugui, pristatant perskaitytą knygą.

Bet kuriuo atveju, tokio pobūdžio perskaitytos knygos refleksija paskatina mokinius ne tik analizuoti perskaitytą tekstą, tačiau ir kelti klausimus apie perskaitytą tekstą, bandant jį suvokti.

7. Susitikimai su rašytojais.

Aktyviam skaitymui įtaką daro tiek knygos pasirinkimas, tiek susitikimai su autoriais. Motyvuojant mokinius aktyviam skaitymui labai svarbu pabrėžti jų kaip tyrėjų, informacijos ieškotojų vaidmenį. Todėl pažintis su knygos autoriumi labai sudomina vaikus ir paskatina juos domėtis knygomis. Tokių susitikimų tikslas – supažindinti pradinių klasių mokinius su autoriaus kūryba vaikams, padėti orientuotis išleidžiamų knygų gausoje, ugdyti aktyvų skaitytoją, jaučiantį skaitymo malonumą.

8. Viktorinos.

Kaip refleksiją po perskaitytos knygos ar projekto pabaigoje galima organizuoti viktoriną. Šis būdas skatina mokinius skaityti, suteikia pasitenkinimo.

Apibendrinama norėčiau akcentuoti keletą dalykų, lemiančių mokinio skaitymo motyvacijos sėkmę.

- būtina iš pradžių padėti vaikui pasirinkti vertingą, jo amžių ir brandą atitinkančią knygą, kuri sudomintų jaunąjį skaitytoją, kad jis norėtų knygą perskaityti iki galo, o perskaitęs vieną, norėtų skaityti kitą.
- vaiko aplinkoje, klasėje, namie, turi būti kuo įvairesnių knygų, žurnalų, enciklopedinių leidinių, reklaminių plakatų, kurie žadintų vaikų domėjimąsi knyga, spausdintu žodžiu.
- svarbu supažindinti mokinį su biblioteka ir įpratinti joje lankytis.

- mokytojas taip pat turi būti aktyvus skaitytojas ir geriausias pavyzdys savo mokiniams. Į talką reikia kviestis ir mokinių tėvus.
- būtina kuo daugiau kalbėtis su mokiniais apie perskaitytus tekstus, juos panaudoti pačių mokinių kūrybinėms idėjoms.

Skaitymo nauda:

- ugdo kūrybinį ir kritinį mąstymą,
- skatina protinę veiklą,
- kalbos įgūdžius,
- padeda ugdyti dėmesio koncentraciją.

Džiaugiuosi, jog projekto metu mokiniai patobulino skaitymo įgūdžius, kūrė istorijas, dalyvavo diskusijose. Neretai, mokinys perskaitęs knygą, pasidalino ja su klasės draugais. Ypač smagu, jog klasėje knyga yra puiki dovana. Nė vienas nenusivylė Kalėdoms dovanų gavęs knygą.

Labai svarbu, kad šeimoje vaikai matytų skaitančius tėvus. Tad tėvelių skaitomos knygos „Kaip Vinstonas Kalėdas atnešė“ nauda buvo neapsakoma. Vieni tėveliai ruošė įrašus iš anksto, kiti prisijungė esamu laiku ir bendravo bei aptarė istorijas su vaikais. Kiek buvo džiaugsmo, kai tėtis prisijungė net iš užsienio.

Perskaitytų knygų pristatymai ir aptarimai ne tik turtino ir plėtė mokinių akiratį, bet ir gilino žinias apie tai, kaip apibūdinti knygos veikėjus, kaip rasti pagrindinę mintį, kaip trumpai pristatyti knygos turinį, sudominti ir intriguoti klasės draugus. Kai kurie mokiniai skaitė ir pristatė draugams tėvų vaikystėje skaitytas ir namų bibliotekėlėje išsaugotas knygas. Ne paslaptis, jog įdomiai pristatyti perskaitytą knygą pavyko ne visiems mokiniams.

Norint, kad draugai klausytų, galima pasiūlyti mokiniams pasiruošti pristatomos knygos Bingo lenteles. Tuomet klasės draugai privalės klausytis ir išgirdę raktinį žodį, užbrauks lentelėje tą kvadratėlį. Mokinys, kuris padaro tai pirmas, sušunka **BINGO** ir laimi žaidimą. Tačiau panaudojant šį knygos pristatymo žaidimą, reikia būtinai būti nuosekliam ir tai, kas yra paminėta žaidimo lapeliuose, turi būti paminėta, kad visi turėtų lygias galimybes laimėti.

Siekiant sukurti intrigą ir priversti draugus klausytis, galima sukurti klausimyną pagal „**Kas laimės milijoną**“ žaidimo tipą.

Kiek sunkiau buvo susitarti su mokiniais skaityti per pertraukas. Skaitė pasirinktinai t.y. enciklopedijas, vaikiškus žurnalus ar trumpus pasakojimus. Kadangi pildėme lentelę, kiek perskaičiau puslapių per skaitymui skirtą laiką, atsirado konkurencija ir nesąžiningų atvejų, kuomet puslapių užrašydavo daugiau, nei perskaitė. Vadinasi, siekis perskaityti kuo daugiau puslapių yra netikslingas. Derėtų mokinius skatinti labiau įsigilinti ir suprasti teksto turinį.

Norėčiau pasidalinti mokytojos metodininkės Linos Venskutės sukurtais skirtukais, kurie padeda ugdyti skaitomo teksto suvokimo įgūdžius

**Apie tekstą, kurį
skaičiau**

Aš pastebėjau, kad...

Šis tekstas man priminė...

Aš negaliu patikėti, kad...

Man patiko šis pasakojimas, nes...

Šiame tekste buvo..., kaip ir man.

Apie teksto veikėjus

Aš manau, kad veikėjas jaučias..., nes...

Aš manau, kad veikėjui nutiks..., nes...

Man patiko šis veikėjas, nes..

Apibūdink veikėją 3 žodžiais, remdamaisi tekstu.

Šis veikėjas man primena..., nes...

- Kas buvo pagrindiniai ir kiti teksto veikėjai?
- Kada vyko veiksmas?
- Kur vyko veiksmas?
- Kodėl pagrindinis teksto veikėjas(-ai) taip elgėsi?
- Ką reiškia žodis ar posakis tekste?
- Kuo šis tekstas ypatingas?

Jei projekto pabaigoje mokiniai gali pasakyti: skaitydamas galiu patirti daug nuotykių, aplankyti įvairius pasaulio kampelius, išivaizduoti, kad esu knygos veikėjas, patinka skaityti kiekvieną dieną...., vadinasi projektas pavyko.